

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

«Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «ЗАМАНАУИ
ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ» тақырыбындағы
халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының
ЖИНАҒЫ
22-сәуір, 2022 ж.

СБОРНИК

материалов Международной научно-практической конференции
посвященной 60-летию кафедры «Педагогика» на тему: «СОВРЕМЕННОЕ
ОБЩЕСТВО И ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ»
22-апреля, 2022 г.

COLLECTION

of materials International scientific and practical conference dedicated to the 60th
anniversary of the department «Pedagogy» on the topic: «MODERN SOCIETY AND
PEDAGOGICAL EDUCATION»
22-April, 2022 y.

Нұр-Сұлтан, 2022

ӘОЖ 37.0

КБЖ 74.00

II 23

Редакция алқасы:

Д.Қамзабек - фил.ғ.д., профессор, Басқарма мүшесі - әлеуметтік-мәдени даму жөніндегі проректор, **Б.Ж.Сомжүрек** - «Әлеуметтік ғылымдар» факультетінің деканы, **М.П.Асылбекова** - «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» кафедрасының меңгерушісі, п.ғ.к., профессор м.а.; **Р.К.Төлеубекова** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Қ.Шалғынбаева** - п.ғ.д., профессор; **Г.Қ.Длиббетова** -п.ғ.д., профессор; **Б.П.Сейтқазы** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Т.Атемова** - п.ғ.д., профессор; **Г.К.Шолпанқұлова** - п.ғ.к., профессор м.а., **Г.Т.Уразбаева** -п.ғ.д., профессор м.а.; **С.С.Байсарина** -п.ғ.к., доцент; **Байменова Б.С.** - п.ғ.к., доцент; **Ботабаева Ә.Е.** - п.ғ.к., доцент; **Т.С.Сламбекова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Н.П.Албытова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Балтабаева Ж.Б.** - магистр.

ISBN 978-601-337-659-2

Жинақта Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, «Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «**ЗАМАНАУИ ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ**» тақырыбындағы Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының Пленарлық мәжілісінде және «Білім беру мегатрендтері және олардың педагогтің кәсіби құзыреттілігін дамытуға әсері», «Қазақстандық педагогика болашақтың педагогтарын даярлаудың негізі ретінде», «Педагогикалық іс-әрекеттегі коллаборация бірыңғай білім беру кеңістігін дамыту ресурсы ретінде» деп аталатын секция жұмыстары бойынша тыңдалған баяндамалар қамтылды. -821бет.

ОӘЖ 37.0
КБЖ 74.00

ISBN978-601-337-659-2

4. А.Г. Килина, К.А. Кондеранцева. Путеводитель по миру волонтерства // Основные понятия о волонтерской деятельности - Москва, 2018 - С. 9.
5. Каримова Р.М. Волонтерская деятельность в Казахстане // МНКО. 2018. №5 (72).
6. Конвисарева Л.П. Волонтерское движение как фактор развития социальной активности молодежи // Автореф. дисс.. канд. пед. наук. Кострома. – 2006.
7. Топанова Г.Т., Длимбетова Г.К., Абенова С.У. Психологические аспекты поведения личности с точки зрения устойчивого развития // Идеи устойчивого развития в истории, культуре, образовании. – 2021. – С. 123-146.
8. Абенова С.У. Психолого-педагогические условия развития экологического волонтерства будущих специалистов: дис. док PhD фил.: 37.013.77:316.354

ЗАМАНАУИ ЖЕТКІНШЕКТЕРДІҢ АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕСІНІҢ ДАМУ НЕГІЗДЕРІ

Толеубекова Р.К.

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры, п.ғ.д.

Қыдырханова Н.К.

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, «Педагогика және психология» мамандығының 2 курс магистранты, Нұр-Сұлтан қ.

Knk080897@mail.ru

Аннотация. В статье рассматривается педагогическая проблема воспитания обучающихся на основе нравственного воспитания. Анализируются труды ученых, всесторонне раскрываются педагогические, психологические, социальные установки.

Ключевые слова: воспитание, нравственное воспитание, современный подросток, образование, школа

Abstract. The article deals with the pedagogical problem of educating students on the basis of moral education. The works of scientists are analyzed, pedagogical, psychological and social attitudes are comprehensively revealed.

Keywords: upbringing, moral education, modern teenager, education, school

Оқушыларды тәрбиелеу қазіргі білім беру жүйесінің басты міндеті болып табылады және білім беру үшін әлеуметтік тәртіптің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. И. П. Подласыйдың пікірінше, «Тәрбие жас ұрпақты қоғамдағы өмірге дайындайды, белгілі бір жағдайларда мінез-құлық дағдыларын дамытады, өзгертін әлемге бейімделеді». [1]. Біздің мақаланың контекстінде педагогикалық әдебиеттегі «тәрбие» ұғымы тар және кең мағынада қарастырылатындығын атап өтеміз. Ғалымдардың пікірінше, «сөздің кең әлеуметтік мағынасында тәрбиелеу дегеніміз – адамға бүкіл әлеуметтік жүйенің және адамның айналасындағы шындықтың әсері; қоғам арнайы бөлетін адамдардың: мұғалімдердің, тәрбиешілердің басшылығымен жүзеге асырылатын, оқу сабақтарының барлық түрлерін қамтитын және арнайы жүргізілетін оқу жұмыстарынан тыс мақсатты процесс». [2]. Тар педагогикалық мағынада тәрбие дегеніміз «оқу орындарында жүзеге асырылатын және бүкіл оқу процесін қамтитын, белгілі бір қасиеттерді қалыптастыру үшін білім алушыға ұжымның, тәрбиешілердің арнайы ұйымдастырылған, мақсатты және басқарылатын әсерін» білдіреді. [1, 56 б.]. Кең педагогикалық мағынада тәрбие «белгілі бір білімді, көзқарастар мен сенімдерді, адамгершілік құндылықтарды, саяси бағдарларды, өмірге дайындықты қалыптастыру мақсатында әлеуметтік институттар тарапынан адамға бағытталған әсер ету» болып саналады. [1, 55 б.].

«Тәрбие — бұл адамның дамуы үшін әлеуметтік мақсатты жағдай жасау (материалдық, рухани, ұйымдастырушылық)». [3]. Тәрбие, әр түрлі себептермен, түрлерге жіктеледі, олардың арасында жетекші рөл, біздің ойымызша, адамгершілік тәрбиеге жатады, өйткені «тәрбиенің мақсаты — Homo sapiens тіршілік иесін мәдени, адамгершілік-homo etos

адамына айналдыру» [1, 39 б.]. Біздің зерттеу тақырыбымыз – заманауи жеткіншектердің адамгершілік тәрбиесін дамытудың педагогикалық негіздері. Қазіргі жағдайда білім – бұл адамзат өзінің даму тарихында жинаған әлеуметтік және этномәдени тәжірибе, "адамгершілік тәрбие" ұғымы жан-жақты берілетін қоғам өмірінің саласы. Ол адам өмірінің барлық аспектілерін қамтиды. Сондықтан қазіргі заманның көрнекті мұғалімі В. А. Сухомлинский жеке тұлғаның жан-жақты дамуы туралы білім беру жүйесін дамыта отырып, оның жүйені қалыптастыратын белгісі адамгершілік тәрбие деп санайды. Тұтас процестің нәтижесі – адамгершілік тұтас тұлғаның қалыптасуы, оның санасының, адамгершілік сезімдерінің, ар-ожданының бірлігі. Тұжырымдамалармен жұмыс жасау теориялық модельдерді зерттеу мен құрудың, динамика мен перспективадағы білім беру мен оқыту процестерін түсінудің қажетті шарты деп санайтын Полонский зерттеу тақырыбын неғұрлым нақты анықтауға және ол туралы дәйекті тұжырымдама құруға мүмкіндік береді. Педагогиканың терминологиялық мәселелерін әзірлеу білім беру жүйесін реформалау кезеңінде ерекше өзекті. [4]. Осылайша, адамгершілік тәрбие – бұл тұлғаны қалыптастыру процесінің негізгі буыны, ол оның толық ашылуына ықпал етеді, онда студент қоғам алдындағы міндеттерін жеткілікті түрде түсінеді. Адамгершілік тәрбие адамның қалыптасуында келесі функцияларды орындайды:

- әр түрлі деңгейдегі құндылықтарды иемденуге бағытталған құндылық-семантикалық;
- қоғамдық пікірді, нормаларды, дәстүрлерді, рәсімдерді қабылдау арқылы адамға әлеуметтік-мәдени тәжірибені жеткізуге мүмкіндік беретін нормативтік нұсқаулық;
- іс-әрекет-коммуникативті, оның арқасында адам басқа адамдармен қарым-қатынаста моральдық құндылықтар мен моральдық нормаларды түсінеді, олардың тасымалдаушысы ғана емес, сонымен бірге экспрессионист болады;
- мәдени мінез-құлық формаларын игеруді білдіретін формальды мінез-құлық.

Бұл ұғымға Р.К.Төлеубекова: "Жаңа әлеуметтік мәдени ортада адамның ұстанар мұраты - адамдармен қарым-қатынасында, іс-әрекетінде адамгершілік сана-сезім дағдысымен, өзіндік "Мен" бейнесі арқылы ұлттық және жалпы адамзаттық құндылық қасиет- сапаларымен ықпалдасып субъект ретінде танылуын тәрбиелеу",- деген анықтама береді [5];

Қазақ педагогикалық энциклопедия сөздігінде: "Адамгершілік тәрбиесі - мақсатқа негізделген көзқарасты, сенімді, парасатты мінез-құлық дағдылары мен әдеттерді қалыптастыруға және адамгершілік сезімді, ұлттық сананы, қарым-қатынасты дамытуға, жалпы адамзаттық құндылықты тиімді пайдалануға бағытталған жалпы адамзаттық тәрбиенің құрамдас бөлігі",- деп анықтама берілген [6].

"Адамгершілік тәрбие" ұғымының анықтамаларын қорытындылай келе, педагогикалық терминологиялық сөздікте берілген анықтамаға тоқталайық: "адамгершілік тәрбие — бұл моральдық сананы мақсатты қалыптастыру, адамгершілік сезімдерін дамыту және адамгершілік мінез-құлық дағдылары мен әдеттерін дамыту". [7] . Зерттеушілердің пікірінше, " заманауи білім беру процесін мемлекет пен қоғам қызметінің біртұтастығын басқаратын дәйекті түрде қамтамасыз ететін тұтас адамгершілік — жасампаз дискурс ретінде құру қажет. Оның инвариантты мақсатындағы жетекші критерий — бұл моральдық, әлеуметтік-педагогикалық және шығармашылық тұрғыдан негізделген, объективті негізделген іс-әрекеттің мәнін түсіну және мотивацияны таңдау контекстіндегі субъектілердің қызметі". [8].

Қазіргі мектеп жағдайында, білім беру мазмұны ішкі құрылымында күрделеніп, күрделене түскен кезде, адамгершілік тәрбиесінде оқу процесінің рөлі артады. Адамгершілік тәрбиесі ұғымдарының мазмұндық жағы оқушылардың оқу пәндерін оқу кезінде алатын ғылыми білімдеріне байланысты. Моральдық тәрбие – бұл педагогикалық іс-әрекеттің мазмұны, формалары, әдістері мен әдістерінің белгілі бір жүйесін қамтитын мақсатты процесс. Балаларды адамгершілік дәстүрлермен таныстыру қоғамның өзіндік ерекшелігін

сақтау, тарихты сақтау үшін маңызды ұлттық сана-сезімді тануға және нығайтуға ықпал етеді және халқымыздың болашағын анықтайды. Адамгершілік тәрбие мәселелері тұрғысынан құндылықтар мәселесі ерекше орын алады. Ресейдің жетекші ғалымдары М. В. Богуславский, Б. С. Гершунский, Н. Д. Никандров, Л. И. Новикова, И. Н. Сиземская жалпыадамзаттық құндылықтарды тәрбие мұраттарының негізі ретінде қарастырады. И. Подласый орта мектептің қазіргі жағдайдағы басты мақсаты — «адамның ақыл-ой, адамгершілік, эмоционалды және физикалық дамуына ықпал ету, оның шығармашылық мүмкіндіктерін жан-жақты ашу, гуманистік қатынастарды қалыптастыру, баланың жас ерекшеліктерін ескере отырып, оның жеке басының гүлденуі үшін әртүрлі жағдайларды қамтамасыз ету» деп санайды. [9].

Мектептің алдына мақсат қойылған: қоғамның рухани жаңаруына ықпал ету. Тоталитарлық режимде деформацияланған ұлттың психологиясын өзгертуге, демократия, өзін-өзі басқару, Адам құқықтары мен бостандықтарына сәйкес келетін құндылықтарды қалыптастыруға тәрбиелеу арқылы қажеттілік тұжырымдалған [10]. Қазіргі уақытта тұлғадағы рухани, адамгершілік және зияткерлік принциптердің өзара әрекеттесуін білу қажеттілігі туындады. Сондықтан қазіргі заманғы білім беру мен тәрбиелеудің басты қағидаты мәдени дәстүрлерге сүйену, адамның адамгершілігін қалыптастыруда рухани құндылықтардың маңыздылығын тану болып табылады.

Біздің ойымызша, қазіргі заманауи жеткіншектерге мектеп жағдайында адамгершілік тәрбиенің перспективалық міндеттері қажет, оларды шешу арқылы дәстүрлерімізді жаңғыртуға ықпал етеді:

- жеткіншектердің адамгершілік саласына оның қоршаған әлеуметтік- мәдени ортаға адамгершілік құндылықтар мен моральдық нормаларды мәдени тұрғыдан қолайлы формаларда тарату қабілетін қамтамасыз ететін тұрақтылық беру, адамгершілік негізде әр түрлі іс-шараларды жүзеге асыру;

- жеткіншектерді ұлттық және әлемдік мәдениеттің контекстіне қосу және олардың құндылық-семантикалық өлшеміндегі дәстүрлер сияқты қатынастарды реттеу;

- инновациялар мен сабақтастықты, оқу және оқудан тыс процестердің бірлігін біріктірудің оңтайлы нұсқасын табу;

- әдебиет курстарында дәстүрлі адамгершілік тәрбиесін қалыптастыру үшін маңызы бар әдеби шығармалар мектебінің әр сатысында оқуға міндетті тізімін анықтау;

- қазақ тілінде жоғары қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыра отырып, мектептің барлық сатыларында қазақ тілін үйрету;

Осылайша, қазіргі мектеп жағдайында жасөспірімдерді адамгершілік тәрбиелеу мәселесін дәстүрлер мен перспективалар тұрғысынан қорытындылай келе, адамгершілік тәрбие мәселесі барлық уақытта өзекті болғанына назар аударамыз. Адамгершіліктің өзгермейтін шындықтары туралы мәселе қазір ағартылған ойшылдардың санасында. Адамгершілік тәрбие педагогикалық қолдау процесі, педагогикалық көмек процесі болуы керек; білікті басшылықты қажет етеді. Қазіргі қоғам дәстүрлі құндылықтардың "эрозиясымен", олардың мазмұнын бұрмалаумен және оларды коммерциялық, индивидуалистік жалған құндылықтармен алмастырумен сипатталады. Қазіргі жасөспірімдер алдыңғы буын жасөспірімдерінен ерекшеленеді және жасөспірімдерді адамгершілік құндылықтарға бағыттау үлкен проблема болып табылады. Осыған байланысты қазіргі заманғы мектеп мүмкіндіктерінің ауқымын кеңейту, қазіргі мектеп жағдайында адамгершілік тәрбиесіндегі педагогикалық процесті едәуір жақсарту қажеттілігі туындады, бұл жас ұрпақтың адамгершілік тәрбиесінде айтарлықтай нәтижелерге қол жеткізуге көмектеседі және орыс халқының рухани мәдениетінің қазынасымен танысу арқылы қазіргі жасөспірімнің үйлесімді дамуына ықпал етеді.

Әдебиеттер

1. Подласый И.П. Педагогика: оқулық - Москва, 2010. – 39 б.

2. Петрова В.И. Азбука нравственного взросления: учебное пособие для студ. пед. специальностей, слушателей ИПК/ Питер, 2007. – 17 б.
3. Метлик И.В. Развитие воспитательного компонента общего образования // Педагогика. № 5, 2013. - 26 б.
4. Қазақ тілі терминдерінің салалық ғылыми түсіндірме сөздіктері. – Алматы: Мектеп, 2002. – 12 б.
5. Толеубекова Р.К. Қоғам дамуының жаңа кезеңіндегі адамгершілік тәрбиесінің теориялық-әдіснамалық негізі. Алматы: Комплекс. 2001. – 295 б.
6. Қазақ педагогикалық энциклопедия сөздігі. Жауапты ред. Айтмамбетова Б. – Алматы. 1995. – 9 б.
7. Педагогикалық терминологиялық сөздік. 2006. – 153 б.
8. Ходусов А.Н. Воспитание в XX – начале XXI в.. Педагогика, № 6, 2013., 92 б.
9. Филонов Г.Н. Критерии эффективности воспитательного процесса // Педагогика, № 4, 2014, - 28 б.
10. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика. – Алматы. 1998. – 378 б.

УСЛОВИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ СЕМЕЙНОГО ВОСПИТАНИЯ ПОДРОСТКА

Тө В.В.

Магистрант 2 курса ОП 7М01103 «Педагогика и психология»

ЕНУ им. Л. Н. Гумилева, г. Нур-султан, Казахстан

Научный руководитель - к.п.н., доцент **Жукенова Г. Б.**

tyo_v@bk.ru

Аннотация. Бұл мақалада жасөспірімдердің отбасылық тәрбиесінде ата-аналарға педагогикалық және психологиялық көмек көрсетудің маңыздылығы туралы айтылады. «Психологиялық-педагогикалық қолдау» ұғымының мазмұны, сондай - ақ мектеп жағдайында жасөспірімдердің отбасылық тәрбиесін психологиялық-педагогикалық қолдауды жүзеге асыру үшін қажетті педагогикалық жағдайлар қарастырылады.

Түйін сөздер: психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу, отбасылық тәрбие, педагогикалық жағдайлар, педагог, ата-ана, өзара іс-қимыл.

Abstract. This article deals with the importance of providing pedagogical and psychological assistance to parents in the family education of adolescents. The content of the concept of "psychological and pedagogical support" is considered, as well as the necessary pedagogical conditions for the implementation of psychological and pedagogical support of family education of adolescents in a school setting.

Keywords: psychological and pedagogical support, family education, pedagogical conditions, teacher, parent, interaction.

Психолого-педагогическое сопровождение – это целостная система, в процессе деятельности которой создаются социально-психологические и педагогические условия для успешного развития и обучения каждого обучающегося в процессе обучения. По мнению В. А. Сластенина, педагогическое сопровождение – это процесс вовлеченного наблюдения, консультирования, личностного участия, поощрения в максимально самостоятельном преодолении сложностей в проблемной ситуации [1]. Согласно В. А. Айрапетову, педагогическое сопровождение представляет собой некую форму партнерского взаимодействия между участниками образовательного процесса, в результате которого согласуются смыслы деятельности и создаются определенные условия для индивидуального